

Minnesanteckningar från Alfarådsmöte i Kungälv
4-5 september 2006

IINNEHÅLLSFÖRTECKNING

Deltagare:	3
INLEDNING	4
Bakgrund till en nätverksträff om alfabetiseringsundervisning	4
NÅGRA EXEMPEL FRÅN SVENSK FORSKNING OM ALFABETISERING	5
Qarin Franker, ISA: Olika roller – olika litteracitet?	5
Inger Lindberg, ISA och Ingrid Skeppstedt, NC: Kan lågutbildade vuxna diskutera grammatik?	6
Ny tidskrift: Nordland	7
ALFABETISERINGSUNDERVISNING I NORDEN 2006 - LANDVISA	
PRESENTATIONER	8
Danmark	8
Finland.....	10
Grönland.....	12
Island	12
Norge.....	14
Sverige.....	17
Diskussion	19
PRESENTATION AV KAN - KARTLÄGGNING AV ALFABETISERING I NORDEN... 20	
Förslag till frågor/punkter att ta upp i en enkät till ansvariga utbildningsanordnare:	20
Synpunkter/reflektioner/tillägg från grupperna:.....	20
ETABLERING AV ETT ETT NORDISKT ALFARÅD.	23
Sammanfattande synpunkter	23
Beslut.....	24
BILAGOR	25

Deltagare:

NVL

Antra Carlsen, Nordiskt Nätverk för Vuxnas Lärande (NVL)

Nils Friberg, Nätverk för Vuxnas Lärande (NVL)

Danmark

Gitte Østergaard, Ministeriet for Flygtninge, Invandrere og Integration

Jette Skadhauge, Uc2, Udviklings- og videnscenter

Lilly Christensen, AOF, Arbejdernes Oplysningsforbund

Lisbeth Egerod, Danmarks pædagogiske universitet (DPU)

Finland

Kai Koivumaki Utbildningsstyrelsen

Norge

Sissel Persen, NAFO, Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

Vibeche Holte, VOX, Læring for arbeidslivet, Avdeling for metode og utvikling

Sverige

Aina Bigestens, Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk (NC)

Lena Dahlqvist, Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk (NC)

Qarin Franker, Institutionen för svenska som andraspråk, Göteborgs universitet (ISA)

Johanna Fryksmark, Utbildnings- och kulturdepartementet

Gunilla Holmberg, Vuxenutbildningsförvaltningen Göteborg

Inger Lindberg, Institutionen för svenska som andraspråk, Göteborgs universitet (ISA)

Elisabet Loberg, Myndigheten för Skolutveckling

Ingrid Skeppstedt, Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk (NC)

Följande personer hade anmält intresse av att delta men hade förhinder:

Danmark

Anne Holmen, Danmarks pædagogiske universitet

Finland

Anu Katriina Hirsiaho, Centre for Applied Language Studies, University of Jyväskylä

Island

Maria Inga Hannesdóttir, Reykjavík kommunes komvox

(hade deltagit om konferensen varit på engelska)

Norge

Sissel Anderssen, Utdanningsdirektoratet

Lise Iversen Kulbrandstad, Højskolen i Hedmark

Grönland

Inge Lise Christiansen, Sprogcentret i Sisimiut

(Minnesanteckningarna är till största delen skrivna på svenska, men har inslag av danska, norska och ibland också av en variant av ”skandinaviska”.)

INLEDNING

Antra Carlsen NVL (Nordiskt nätverk för Vuxnas Lärande) och Aina Bigestans NC (Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk) inledde dagarna med att hälsa deltagarna välkomna och att det var glädjande att det bland deltagarna fanns representanter från departement, ministerier, styrelser, direktorat, nationella resurscentra, forskning och utbildningsanordnare från de fem nordiska länderna.

Bakgrund till en nätverksträff om alfabetiseringsundervisning

Ingrid Skeppstedt, NC och Qarin Franker ISA (Institutet för svenska som andraspråk)

Sedan 1999 har NC och ISA i samarbete med Nordens Folkliga Akademi (NFA) och det senaste året NVL anordnat nordiska konferenser för alfabetiseringslärare. Varje konferens har innehållit aktuell information från olika myndigheter och praktiska, metodiska och didaktiska inslag där erfarenheter från verksamhet på fältet redovisats och diskuterats.

Antalet anmälningar till varje konferens har vida överstigit det möjliga deltagarantalet vilket påvisar det stora behovet denna typ av mötesplats. Dessa, sammanlagt tio, nordiska alfabetiseringskonferenser har visat på ett stort och stadigt ökande intresse för erfarenhetsutbyte och utveckling inom alfabetiseringsområdet.

Ett konstaterat problem är att många analfabeter och lågutbildade inte når målen för utbildningen. Det saknas övergripande kunskap om organisationen av utbildningen, om utbildningsvillkor och det behövs forskning inom olika områden för denna grupp vuxna.

För att få till stånd verkliga förändringar är det viktigt att ansvariga på olika nivåer träffas och diskuterar. Behovet av en Nordisk samverkan och samsyn i dessa frågor är stort.

NÅGRA EXEMPEL FRÅN SVENSK FORSKNING OM ALFABETISERING

Qarin Franker, ISA: Olika roller – olika litteracitet?

Under rubriken ”*Lågutbildade invandrades möte med text och bild - språkliga och kulturella aspekter på delaktighet och demokrati*” presenterades tre aktuella forskningsstudier. Samtliga studier har genomförts inom ett projekt med samma namn finansierat av Myndigheten för skolutveckling i Sverige.

Inledning

Den övergripande uppgiften inom detta forskningsfält är att ur lingvistiska, pedagogiska och sociokulturella perspektiv undersöka vilka möjligheter vuxna med begränsade läs- och skrivkunskaper har att aktivt delta i samhället, fullgöra sina skyldigheter och tillvarata sina rättigheter.

Litteracitet definieras i projektet som en social praktik och en litterat person blir följaktligen en person som på ett tillfredställande sätt kan delta i och lösa problem i praktiska situationer med hjälp av sin läs- och skrivförmåga. I enlighet med Brian Street menar vi således att ”literacy” inte är någon autonom färdighet utan ”the social practices and conceptions of reading and writing”. Men litteracitet är inte bara en fråga om bokstäver. I många skriftliga budskap integreras texter med bilder till ett gemensamt meddelande som kräver både förmåga att tolka bilder och god läsförmåga. Kring denna multimodala litteracitets problematik rör sig de tre studierna.

Studierna

Studie 1. *Nätverk och litteracitetsstrategier hos några analfabeter* är en etnografisk inriktad studie om hur invandrare möter skrift i vardagen. Den utgår från att vuxenidentiteten innefattar olika roller (som förälder, konsument, arbetstagare, medborgare m.fl.) vilka alla kräver olika slags litteracitet för att kunna lösa de problem som uppstår. I studien ges exempel på strategier för att orientera sig i skriven information eller få ut information av skriven (eller multimodal) text. Strategier som ofta är mycket tids- och energikrävande.

Studie 2. *Bildval i alfaundervisningen” en fråga om synsätt* är en studie som genom tre olika analyser belyser bilder och bildanvändning inom alfabetiseringsundervisning i Sverige (men även i Norge och Danmark). Den innehåller en kvantitativ analys där frekvens och kriterier står i fokus, en pedagogisk/didaktisk analys som belyser lärares bildval och en mer kritiskt inriktad diskursanalys av lärarvalens eventuella påverkan på undervisning och deltagare. Resultaten visar att alla lärare inom alfabetiseringsundervisningen använder bilder, vilket inte alls är lika vanligt i annan typ av undervisning. Det är lärarna som väljer bilderna inte deltagarna och hälften använder förproducerade, enkla, bilder skapade för läsinlärning (för barn) eller nybörjarspråkinlärning medan den andra hälften använder mer autentiska bilder från vardagsmaterial. Vid bildvalet tar läraren antingen hänsyn till inlärarens förmåga (ofta deras kognitiva eller perceptuella) eller också är det faktorer i bilderna (dess yttre form eller innehåll) som avgör ”läsbarheten”. Resultaten visar att det finns en risk att lärarna genom sitt val av bilder mer eller mindre medvetet bidrar till en diskursiv konstruktion av en ”bristidentitet” hos inlärarna.

Studie 3. *Valaffischen – ett begripligt budskap för alla?* är en socialsemiotiskt baserad studie där grupper av lågutbildade invandrare (de flesta analfabeter) jämförs med högutbildade nyanlända akademiker när de diskuterar budskap i olika multimodala valaffischer. Analysen beskriver deras skilda tolkningsvägar och tolkningsstrategier. Den mycket explorativa studien visar att både läsroller, tolkningar och strategier troligen påverkas och förändras av formell skolning. Det är inte bara fråga om att avläsa budskapet utan även tolka den sociokulturella kontexten för att förstå budskapet på avsett sätt. Resultatet pekar på att ett inkluderande av ett aktivt, kritiskt arbete med bilder och litteracitetutveckling i vuxenutbildningen skulle kunna förbättra situationen.

En avslutande fråga för framtida forskning och utvecklingsarbete.

Om de tolkningssvårigheter av bilder och multimodala budskap i alfabetiseringsundervisning, i vardagssituationer och i samhällsinformation som på olika sätt framträtt i de tre studierna även gäller för många andra vuxna hur ska i så fall utbildningsmaterial och samhällsinformation utformas för att möta dessa personer? Ovanstående studier är förhoppningsvis bara starten för ett utforskande av ett forskningsfält som i stor sett (även internationellt) är okänt.

Mer information om studierna finns på Institutet för svenska som andraspråks hemsida. www.svenska.gu.se/isa eller kan fås genom att skriva till qarin.franker@svenska.gu.se

Inger Lindberg, ISA och Ingrid Skeppstedt, NC: Kan lågutbildade vuxna diskutera grammatik?

Studien är ett exempel på ett samarbete mellan forskning och undervisning. Ingrid Skeppstedt var vid studiens genomförande lärare inom sfi i Södertälje och var dessutom utvecklingsledare och hade i denna egenskap samarbete med Centrum för tvåspråkighetsforskning.

Syftet med studien var att undersöka i vilken utsträckning andraspråksinlärare med olika utbildningsbakgrund och språkfärdighet, genom kollaborativ interaktion och metaspråkliga förhandlingar, kunde ta till vara varandras resurser och förse varandra med språkutvecklande samtalsstöd då de tillsammans försökte rekonstruera en text. Ett annat syfte var att undersöka om och i vilken utsträckning data hämtade från kollaborativ interaktion i samband med språklig problemlösning kunde ge kunskap om andraspråksinlärningsprocessen och inlärares metaspråkliga medvetenhet och tänkande kring språk.

Som underlag för datainsamlingen i delstudien användes en teknik som kallas "Dictogloss" (Wajnryb 1990) och som har använts vid liknade forskning i Canada. Huvudtanken bakom dictogloss är att språkinläring är en aktiv process där inläraren hela tiden formulerar hypoteser om språket, vilka man sedan prövar och reviderar. Dictogloss är en diktamensteknik där de studerande i smågrupper försöker att tillsammans rekonstruera en av läraren uppläst text. Studerande från fyra olika undervisningsgrupper i sfi (svenska för invandrare) och sas (svenska som andraspråk) inom den grundläggande vuxenutbildningen deltog i undersökningen. I undervisningsgrupperna fanns deltagare som representerade olika utbildningsbakgrund och språkfärdighet. Två av grupperna bestod av kortutbildade studerande med allt mellan ingen och sex års skolbakgrund.

Resultaten visade att arbetet i smågrupperna var mycket aktivt och deltagarnas engagemang i diskussionerna var stort. Alla deltagare oavsett utbildningsbakgrund och färdighetsnivå

verkade ha funnit samarbetet kring textrekonstruktionerna intressant och lärorikt. De reflekterade över sin språkanvändning i språkliga förhandlingar och formulerade och testade hypoteser om språket. Interaktionen bidrog till att deltagarna uppmärksammade luckor i den språkliga kompetensen och implicit kunskap om språket medvetandegjordes. Analysen visade också att de kortutbildade deltagarna fokuserade på språklig form i minst lika stor utsträckning som de mer studievana även om det skedde på ett annat sätt. De mer studievana deltagarnas förhandlingar var kortare och de uttryckte sig mer explicit i diskussionerna d.v.s. de använde fler grammatiska termer, medan de kortutbildade deltagarna ofta hade mycket långa förhandlingar där de gemensamt testade olika språkliga lösningar och mera lyssnade sig fram.

De [kortutbildades förhandlingar] återspeglar troligen verksamma språkinlärningsprocesser som innebär ett cykliskt utforskande mot en gradvis fördjupad förståelse snarare än en linjär ackumulering av kunskap (Lindberg 1999:18f).

I delstudien såg man också en tydlig utveckling över tid både när det gällde språklig medvetenhet och förmåga att uttrycka sig explicit om språket framför allt hos de kortutbildade deltagarna. I det här sammanhanget är det viktigt att påpeka att explicit språklig kunskap inte behöver vara en förutsättning för en hög muntlig språklig kompetens, men att det troligen är en hjälp för att kunna utveckla och anpassa sitt språk, framför allt när det gäller skriftlig språkanvändning.

Referenser

- Lindberg, I. & Skeppstedt, I. 2000. Ju mer vi lär tillsammans – rekonstruktion av text i smågrupper. I: Åhl, H. (red.): *Svenska i tiden – verklighet och visioner*. Stockholm: Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk och HLS förlag.
- Lindberg, I. 1999. Interaktion med fokus på form. I: Holmen, A: Jörgensen, N., Quist, P. & Möller, J. (red.) *Föredrag fra Den fjerde konferenceom de nordiske sprog som andresprog*. Köpenhamn: Köpenhamnstudier i tvåspråkighet.
- Wajnryb, R. 1990. *Grammar dictation*. Oxford University Press.

Ny tidskrift: Nordland

Inger Lindberg informerade om den nya nordiska tidskriften ”Nordand”. Det första numret – en tidskrift om andraspråksforskning i Norden. Stödet till tidskriftens etablering har kommit från Nordplus-språk.

abonnement@fagbogforlaget.no

ALFABETISERINGSUNDERVISNING I NORDEN 2006 - LANDVISA PRESENTATIONER

Danmark

Gitte Østergaard, Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration

<http://www.nyidanmark.dk/da->

[dk/Integration/integration af nyankomne/danskuddannelse/danskuddannelse.htm](http://www.nyidanmark.dk/da-Integration/integration_af_nyankomne/danskuddannelse/danskuddannelse.htm)

Danskuddannelse til voksne udlændinge syftar till att ge vuxna utlänningar nödvändiga kunskaper i danska för att klara sig i arbetsliv och samhällsliv. Uddanelseretten är begränsad till 3 år (som huvudregel). Kommunerna har ansvar för danskutbildning

Det finns en ny studieordning med tre modulopdelte danskuddannelser, Danskuddannelse 1, Danskuddannelse 2 och Danskuddannelse 3. Varje uddannelse är indelad i sex moduler.

Danskuddannelse 1 vänder sig till kursister som inte har någon tidigare skolutbildning, eller kursister som inte har lärt sig att läsa och skriva på latinskt alfabet. Danskuddannelse 1 avslutas med ett prov i Dansk 1.

Permanent uppehållstillstånd förutsätter att man klarar danskprov på den nivå där man blivit placerad. Uppnåelse af dansk infödsret, förutsätter att de studerande genomgått Danskuddannelse 3 och/eller klarat Danskprov 3.

Man har 1,2 årsverk (vi tror att årsverk har med försörjning att göra), ca 15t i veckan, till danskutbildning. De resterande 1,8 årsverken ska oftast vara aktivering (vilket, vi tror, innebär arbetspraktik el.dyl.). Myndigheter skall samarbeta om/när det behövs mer finansiellt stöd för fortsatt danskutbilning.

År 2004 fanns 40.000 deltagare, varav 15% gick på Danskuddanning 1. Genomsnittsdeltagaren på Danskutbildning 1 är kvinna på 30-49, kommer från Afrika eller Mellanöstern och är hänvisad till danskutbildning av kommunen som socialbidragstagare. När man får socialbidrag är man underställd en lång rad regler – och får inte bidrag om man inte följer dessa.

Nu heter det danskuddanning och tonvikten är lagd på undervisningens innehåll. Modul 1 och 2 innebär särskild tillrättalagd undervisning i kultur- och samhällsförhållanden, eventuellt med tolkhjälp. Efter varje modul följer ett obligatorisk modultest. De problem som tidigare funnits t.ex. att deltagare går i samma modul väldigt länge blir genom detta mer synliggjorda. Deltagarna testas före inplacering i modul så att det kan ske en differentierad inplacering, d.v.s. deltagarna kan placeras i olika moduler beroende på olika färdigheter (muntlighet, läs-, skriv mm).

Läroutbildningen i danska som andraspråk är bra – men det saknas dels särskilda kurser i alfabetisering, dels i uttal. Från 1999 fram till 2007 har man avsatt 7 miljoner om året för kompetensutveckling för lärare i danska som andraspråk. Medlen används också för grundutbildning.

Lisbeth Egerod, Danmarks pedagogiske universitet

Grundutbildningen för lärare består av fem olika moduler och avslutas med en uppsats motsvarande ett studentårsverk. I alla modulerna ingår vuxna lågutbildade som en viktig kategori i utbildningen. Danmark vänder sig mycket till Sverige när man letar efter kurslitteratur till läs- och skrivutveckling.

Danmarks pedagogiske universitet gör tillsammans med Voksenpedagogiksenter kompetensutvecklingsprogram. Det finns långa kompetensutvecklingskurser på 30 timmar, och korta på 18 timmar.

4.000-5.000 kronor per termin kostar en kurs på det som man kallar ”öppet” universitet. Den ordinarie lärarutbildningen är kostnadsfri.

Jette Skadehauge, UC2, Udviklings- og videnscenter
<http://www.uc2.dk/>

Vilka behov finns för lärare inom Danskutbildning 1:

- Nätverk och erfarenhetsutbyte – det finns få lärare på varje skola
- Fortsatt kunskapsutveckling bland lärare – få har fått utbildning om alfabetisering innan de börjar inom DU1.
- För de lärare som börjar specialisera sig mot att undervisa på DU1 finns behov av fortsatt specialisering och vidarekvalificering
- Utveckling inom olika områden: testning, antagning, gruppsammansättningar mm
- Handledning (teamsparring)

Finland

Kai Kouyumaki, Utbildningsstyrelsen

Utbildningsstyrelsen är ett ämbetsverk som reglerar och utvecklar all utbildning

Det finns ca 200.000 invandrare totalt i Finland, varav 85.000 har finskt medborgarskap. Största gruppen är rysktalande. Många av dessa ca 40 000 har finska rötter. Ca 3.000-4.000 invandrare per år deltar i utbildning.

Integrationslagen (1999) definierar invandrades rättigheter och skyldigheter. Integrationsperioden är 3 år. Varje invandrare har rätt till en integrationsplan som utarbetas tillsammans med berörda myndigheter. Alla som är arbetsföra, ska registrera sig på arbetsbyrån och här görs denna plan upp som skrivs under av båda.

Den starkaste metoden är utbildning: Alla invandrare får en kurs på 40 veckor (minimum), men det finns också andra åtgärder, t ex praktik på arbetsplatser. När det gäller analfabeter kan verksamhet pågå upp till 80 veckor. Utbildningsmoduler varvas ofta med praktik på arbetsplatser.

Det finns 15 regionala Näringscentraler. Dessa köper utbildning av utbildningsarrangörer, offentliga och privata.

Nyanlända invandrare får först få kontakt med sociala myndigheter som har ansvar för familjestöd, rehabilitering, åldringsvård etc. Arbetsministeriet har huvudansvar för integrationservice och utbildning. Denna organisation gör att det blir lite svårt att greppa helheten ute i kommunerna.

Arbetskraftsbyråerna (finns ca 140) ger integrationservice tillsammans med socialmyndigheterna och skolväsendet t.ex. vägledning och utbildning.

2006: Föreskrift enligt läroplanen i alfabetiseringsutbildningen (40 veckor)

- finns nu på finska
- snart på svenska (1200-1400 personer berörs)

Föreskrifter för läroplanen i integrationsutbildningen är på gång, kommer ut i december och kommer att innehålla:

- Utbildningens uppgift och allmänna mål.
- Studierna och deras omfattning.
- Studier i finska/svenska.
- Vardagsfärdigheter och livsbemästring.
- Samhälls- och kulturkunskap.
- Arbetslivsfärdigheter.
- Studiefärdigheter (enligt EU-rådets 6 språkliga nivåer – CEF).
- Bedömning.
- Läroanstaltens studieplan och individuella studieplaner.
- Övriga rekommendationer
- Rekommendationer för anordnare

Största delen av utbildningen är ”arbetskraftspolitisk” (officiella integrationsutbildningen) Också den allmänbildande undervisningen erbjuder kurser (vuxengymnasier, grundskola)

Aktuella frågor är:

Vem bör organisera alfabetiseringsundervisning?

Hur utvecklas den allmänbildande undervisningen?

Många anser att alfabetiseringsundervisning inte bör ses som arbetskraftspolitisk, utan snarare vara en del av den allmänbildande undervisningen.

Nu vill man utveckla kunskaper om och satsa på forskning, metoder och utveckla serviceformer när det gäller unga och vuxna invandrarers med läs- och skrivsvårigheter.

Lärarkvalifikationer: Det finns magisterprogram för finska som andraspråk. De studerande läser då finska som modersmål till kandidatnivå och kan sedan specialisera sig.

På Helsingfors, Uleåborg, Jyväskylä och kanske fleruniversitet har finska som andraspråk.

Länkar:

www.mol.fi arbetsministeriets sidor –finns också på svenska, man kan klicka

www.oph.fi utbildningsstyrelsens sidor , också på svenska

www.edu.fi sidor om utbildning för allmänheten, finns också på svenska

<http://www.edu.fi/svenska/SubPage.asp?path=499;552> invandrarutbildning

Grönland

Inge Lise Christiansen, Sprogcentret i Sisimiut kunde inte delta men skickade en sammanfattning av situationen på Grönland (se Bilaga 1)

Island

Gudmundur Kristmundsson

Läs och skrivfärdighet hos invandrare i Island

Island har en kort invandringshistoria, utöver de enstaka personer, ofta européer, som kommit via giftermål till Island. Dessa har aldrig fått någon särskild utbildning.

Indvandrer fra mange land som kommer og skal bo i Island är:

- flyktninger – via den islandske röde kors og kommuner.
- Folk som kommer for at arbejde, måske nogle måneder til 1-2 år.
- Islændinger som har længe boet udenlands og har måske kone eller mand og børn som har andet sprog som sit første sprog.

Vanligt är att invandrerer inte kan läsa isländska, men har läsfärdighet (literacy) på förstaspråket.

Ministeriet – har en lag om språkfärdighet som förutsättning för medborgarskap
Kurser i isländska 150 timmar, talar inte om läskunnighet.

Kulturhuset som nu producerar aviser och broschyrer börjar nu också producera radio för dem som inte kan läsa isländska

Det finns idag läsproblem i skolor men också hos föräldrar. Till exempel unga personer från Asien fortsätter mycket sällan med utbildning efter grundskolan, de går istället direkt ut till arbetslivet. Man kan anta att här finns många som inte har funktionella läs- och skrivfärdigheter.

Det finns ingen forskning eller kartläggning om läsfärdighet på Island. I ett land som tidigare hade en läskunnighet på 99% finns det tecken på att läskunnigheten sjunker. Det finns inga formella forskningsresultat, men det finns uppmärksammade problem i skolorna. Läs och språkproblem hos arbetstagarna kan hindra utvecklingen inom arbetslivet.

Egen studie om läs- och skrivkunskaper

I studien deltog 321 personer: 139 män 182 kvinnor på 4 stora företag/institutioner

Ålder: mellan 17 – 70 år

Deltagarna i studien fick läsa en text och sedan i en intervju berätta om vad man läst och ett antal lärare intervjuades.

Lärarnas erfarenhet:

- De som går til obligatoriske kurser (150 timer) spejler hele populationen af de som vil blive medborgere i Island og kommer fra lande uden EU. Det er næsten aldrig som alle i hver gruppe kan læse islandsk men det er vanskeligt at sige hvis de kan læse sit modersmål.
- Folk fra Thailand, Kina og Vietnam har største problem – omkring 25% kan slet ikke læse islandsk da de kommer til kurs.

- Fleste børn fra forældre som ikke kan læse får ikke godt resultat I grundskolen og begynder at arbejde efter 10. klasse uden videre uddanning (*en lille uformelt forskning af læere*).

Slutsatser från studien:

- Vigtigt at kartlægge læse- og skrivefærdighet af folk med andet sprog. At kunde sig at læse og skrive er forudsætning for adgang til samfundet.
- Hvad siger erfaring af folk som underviser og hvad siger forskning hjemme og i andre land?
- Hvad vet vi nu og hvad behöver vi at vide som kan hjælpe med at udvikle god uddannelse i læsing og skrivning.

Norge

Rett og plikt til å lære norsk

Innvandrere som får oppholdstillatelse for første gang etter 1. september 2005 omfattes av nye regler for norskopplæring.

Innvandrere med oppholdstillatelse etter 01.09.05, og som ønsker å søke om bosettingstillatelse og norsk statsborgerskap, må gjennomføre 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

50 av timene skal være samfunnskunnskap på et språk innvandreren forstår.

Kommunen skal tilby opplæring innen tre måneder etter bosetting eller etter at krav om opplæring er framsatt. De 300 timene må tas ut innen tre år.

Deltakere som har behov for ytterligere opplæring, kan søke om inntil 2 700 timer i tillegg til de første 300. Kommunene har plikt til å tilby ytterligere opplæring. Deltakerne har fem år på å ta ut disse timene.

Overgangsordning

Deltakere som har fått oppholdstillatelse før 1. september 2005, følger norskopplæring etter gammel ordning. Dette er en overgangsordning som varer i fem år, fram til 1. september 2010.

Hvem omfattes av rett og plikt?

Følgende grupper har både rett og plikt og får gratis opplæring:

- Personer med asylstatus, herunder overføringsflyktninger
- Personer med opphold på humanitært grunnlag
- Personer med kollektiv beskyttelse
- Familiegjenforente med disse gruppene
- Familiegjenforente med norske eller nordiske borgere
- Familiegjenforente med personer som har bosettingstillatelse

Personer mellom 55 og 67 år har rett til gratis opplæring, men har ikke plikt til å delta.

Enkelte grupper har plikt til å ta 300 timer norsk og samfunnskunnskap hvis de ønsker å søke om bosettingstillatelse og statsborgerskap:

- * Arbeidsinnvandrere utenfor EØS/EFTA-området
- * Familiegjenforente med disse

<http://www.vox.no/templates/CommonPage.aspx?id=1683>

Omfang

- 2003 og 2004: Tallene fra GSI: antallet deltakere var ganske konstant på 34 000 i
- 2005: en nedgang på mellom 2000 og 4000 deltakere
- 2006: Målgruppa for deltakere m gratis opplæring er på ca 28 500 (redusert)
- Spor 2: størst volum, dobbelt så mange som på spor 1 og 3 (ca 12 500, 6500 og 5000)

www.wis.no/gsi

Antalet deltagere

NORSK OG SAMFUNNSKUNNSKAP FOR VOKSNE INNVANDRERE I FØLGE NY LÆREPLAN

Her ønsker vi å vite registrerte deltakere per 1. oktober. Deltakere skal registreres her, uavhengig av om de er registrert under grunnskoleopplæring (linje 1-3) eller spesialundervisning (linje 4-7) etter opplæringsloven.

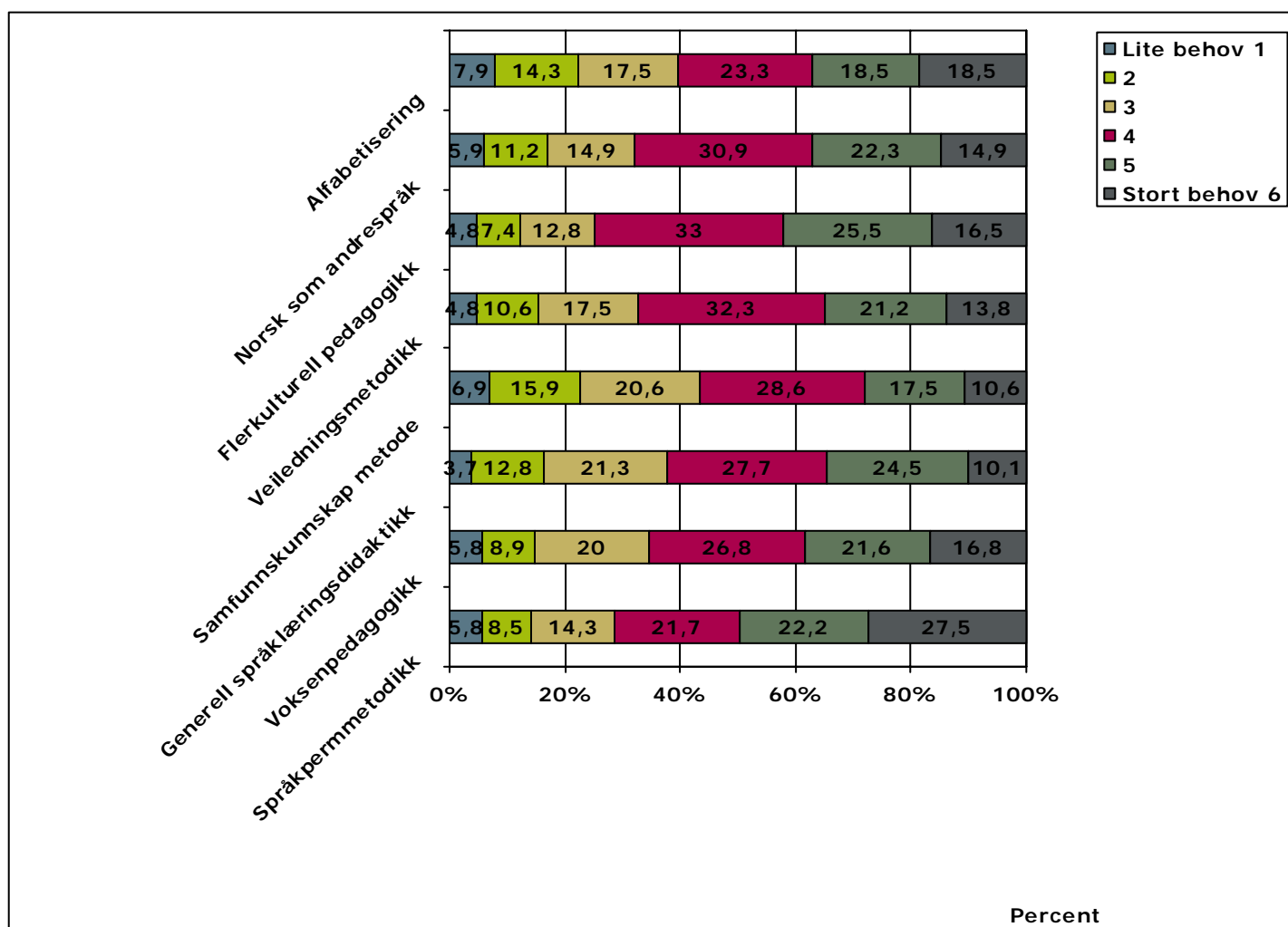
Fordeling på spor 1, 2 og 3 per 1. oktober			Antall menn	Antall kvinner	Antall i alt	Antall med nynorsk	Antall grupper
OK	8.	Hvor mange får norsk og samfunnskunnskap som spor 1 (deltakere med liten eller ingen skolegang)?	2 176	4 278	6 454		717
OK	9.	Hvor mange får norsk og samfunnskunnskap som spor 2 (deltakere med en del skolegang)?	5 303	7 231	12 534		1 045
OK	10.	Hvor mange får norsk og samfunnskunnskap som spor 3 (deltakere med god allmenutdanning)?	1 772	3 346	5 118		439

PROGNOSE			Antall deltakere	Antall grupper	Antall undervisningstimer	Antall deltakertimer
OK	1.	Hvor mye undervisning ble gjennomført høsten 2005	29 458	2 743	701 766	6 503 236
OK	2.	Hvor mye undervisning gjennomføres våren 2006?	30 326	2 751	845 648	8 086 298
OK	3.	Hvor mye undervisning er planlagt høsten 2006?	28 650	2 647	672 298	6 379 630
GJENNOMFØRT UNDERVISNING						
OK	4.	Hvor mye undervisning ble gjennomført høsten 2004?	31 102	2 880	712 705	6 119 740
OK	5.	Hvor mye undervisning ble gjennomført våren 2005?	30 044	2 848	878 185	7 560 732

Hvor mange virksomheter har spor 1?

- I Norge: ca 300 kommunale Vo'er, 8000 årsverk, ca 3000 hele stillinger
- Private i tillegg: AOF, Friundervisningen mfl
- GSI: 717 grupper ("klasser, hold")
- Ofte små grupper, "alfaenheten" ofte minst på skolene
- Mange lærere uten spesialkompetanse, jf. Questback

Hvordan vurderer skoleleder behovet for kompetanseheving i personalet innenfor:

Hva vil vi vite mer om?

- Spor 1 og 2 er størst i volum, til sammen ca $\frac{3}{4}$ av deltakermassen
- Lærerne melder om behov for kompetanse på alfa-området (jf Questback)
- Ind. plan er utgangspunkt for opplæringen – men hvordan gjøres det, rent praktisk?
- **Vi vet lite om:**
 - hvem som er traumatiserte
 - deltakerne får spesiell tilrettelegging
 - noen blir alfabetisert vha. morsmålet

Sverige

Ingrid Skeppstedt, NC

Svenska för invandrare är en grundläggande utbildning i svenska språket och om det svenska samhället för vuxna som inte har svenska som modersmål. Svenska för invandrare är en egen skolform.

Man har rätt att studera i sfi när man:

- är vuxen (från och med 1 juli det år man fyller 16)
- inte har grundkunskaper i svenska
- är folkbokförd i en kommun

Analfabeter och kortutbildade invandrare hade tidigare rätt att utveckla sin förmåga att läsa och skriva svenska i ämnet svenska som andraspråk i grundläggande vuxenutbildning. Fr.o.m. den 1 juli 2006 har man rätt att få även denna del inom sfi.

Kursplanerna i sfi innebär att det finns tre olika studievägar som är anpassade för att bättre möta deltagarnas olika behov och målsättningar. Utgångspunkten vid studier inom sfi är individens behov och utbildningen ska präglas av flexibilitet.

Kursplanen i sfi gör det möjligt för den studerade att kombinera eller integrera kurser inom sfi med studier i grundläggande eller gymnasial vuxenutbildning, sårvux (vuxenutbildning för utvecklingsstörda), praktik, förvärvsarbete eller annan sysselsättning. Om studierna differentieras och integreras kan sfi-deltagare snabbare delta aktivt i samhällslivet, få arbete eller fortsätta sina studier.

Riktvärdet är 525 timmar – men detta får över- och underskridas. Så länge man gör tillfredsställande framsteg och kan tillgodogöra sig utbildningen har den studerande rätt att fortsätta.

Läsåret 2004-05 deltog ca 48.000 studerande i sfi. Av dessa hade 23 % 0-6 år. 40% av deltagarna i SFI har högst en grundskoleutbildning

Sfi: <http://www.skolverket.se/sb/d/389> och
Statistik: <http://www.skolverket.se/sb/d/1231>

Johanna Fryksmark, Utbildnings- och kulturdepartementet

Förändringar inom sfi-utbildningen 2006-2007

- Alla deltagare har rätt till 15 timmars undervisning per vecka i genomsnitt på fyra veckor.
- Alfabetiseringen har flyttats in i SFI-utbildningen. (Tidigare låg den inom den grundläggande vuxenutbildningen, som är en annan skolform än SFI).
- Läs- och skrivundervisning kan ske på den studerandes modersmål (inte ett måste eftersom en del språk är för små för att detta skulle vara genomförbart).
- Nya kursplaner och betygskriterier för sfi. Dessa ska börja gälla från och med jan 2007.

- Stor satsning på kompetensutveckling/utbildning av sfi-lärare.

Elisabet Loberg, Myndigheten för skolutveckling

http://www.skolutveckling.se/utbildning_arbetsliv_tillvaxt/vuxnas_larande/sfi/

Sju myndigheter i Sverige är f.n. involverade i vuxenutbildningen. Dessa har gemensamma mål:

- Utbildning för alla
- Personlig utveckling
- Demokrati
- Rättvisare fördelning av välfärd
- Sysselsättning

Ett exempel på kompetensutbildning för sfi-lärare som pågått ett antal terminer är en IT-baserad kompetensutveckling på distans kallad "Lära och utvecklas tillsammans!"

Kompetensutvecklingen ger möjlighet för varje enskild sfi-lärare att utveckla yrkesrollen och det egna lärande från sin egen utgångspunkt. Alla deltagare får stöd av en handledare och en studiegrupp som består av fem-sju sfi-lärare. Gruppen bestämmer tillsammans vilka frågor som studeras. Genom litteratur, diskussioner, filmer, regionala seminarier och andra kunskapskällor söker studiegruppen tillsammans svar på sina frågor.

Inom denna satsning och i ett samarbete med NC har en "resursbank för sfi-lärare" utvecklats"

<http://www1.lhs.se/sfi/resursbanken/>

Under höstterminen 2006 kommer ett material för planering och utvärdering av alfabetiseringsundervisning i form av en Portfolio från Nederländerna att översättas och bearbetas till svenska förhållande.

Diskussion

Begreppet "analfabet"

En viktigt fråga för Alfarådet är att diskutera och definiera begreppen "analfabet" och "lågutbildad".

Frågor som kom upp:

Är en person som har mindre än 6 års formell skolutbildning generellt en analfabet?

Kan man säga att en person som kan läsa på sitt eget språk – är analfabet på ett annat språk med ett annat skriftspråk?

Hur och var placerar man in dyslektiker i undervisningssystemet?

Synpunkter/reflektioner:

Det är väldigt få personer i världen som aldrig mött skrift eller som inte har på något sätt förhållit sig till skrift.

I finska föreskrifterna till läroplanen har man två olika definitioner på läsokunnighet:

Primär läsokunnighet

Funktionell läsokunnighet

Viktigt att använda sig mer av modersmålet i undervisningen – mer av alfabetisering på modersmål. Det är ett av många viktiga utvecklingsområden.

PRESENTATION AV KAN - KARTLÄGGNING AV ALFABETISERING I NORDEN

Qarin Franker ISA och Ingrid Skeppstedt NC

I ett projekt, fristående från Alfarådet, kommer under hösten 2006 och våren 2007 en kartläggning av lågutbildades utbildningsvillkor i Norden att göras (se bilaga 2). NC och ISA, Sverige, AOF Sprog- og uddannelsescenter, Danmark och VOX, Norge har sökt och fått medel av Nordplus Voksen för att genomföra kartläggningen. I skrivande stund är det också klart att Utbildningsstyrelsen, Finland och Islands Pedagogiska Universitet också kommer att delta som samarbetspartner.

Varje land ska ta fram befintligt statistiskt underlag. En gemensam, men nationellt anpassad enkät kommer att skickas ut till alla lokala utbildningsanordnare. Med kunskap om likheter och skillnader i våra fem nordiska länder kan vi sedan gemensamt diskutera och föreslå lämpliga förbättringar, utvecklingsområden och förhoppningsvis genom Alfarådet initiera gemensamma nordiska utvecklingsprojekt inom området.

Efter presentationen diskuterade deltagarna i landsgrupper de punkter som föreslagits för kartläggningens enkät.

Förslag till frågor/punkter att ta upp i en enkät till ansvariga utbildningsanordnare:

Utbildningsanordnare: kommunala, statliga, privata

Omfattning: antal deltagare, lärare, kurstimmar m.m.

Organisation: studievägar, kurser, gruppindelningar, tidsplaner, tillgång till tolk m.m.

Lärarkompetens: inlärning av ett andraspråk, läs- och skrivinlärning, vuxenpedagogik, modersmål...

Uppsökande verksamhet

Uppföljande verksamhet

Praktik i anslutning till utbildningen

Samverkanspartner

Synpunkter/reflektioner/tillägg från grupperna:

Danmark:

- Viktigt att precisera målgruppen inför enkäten. 0-6 års skolbakgrund eller grad av läs- och skrivkunnighet?
- Hur bedöms målgruppens kunskaper? Efter vilka kriterier?
- Studievägar – kurser – här måste enkäten tydliggöras. Det är viktigt att skapa enhetlig terminologi –
- Var i organisationen befinner sig målgruppen.
- Finns det speciella resurser för särskilda behov i undervisningen? Hur bedömer man särskilda behov i undervisningen?
- Vilka olika grupperingar finns i undervisningen – och hur man definierar dem som går i de olika grupperna?
- Vad erbjuds för undervisningsinnehåll? T.ex. hur många timmar i samhälls- och kulturorientering? Vad står i föreskrifter om undervisningens innehåll?

- Hur många går vidare till nästa ”steg” i undervisningen?
- Hur många kurstimmar får kursdeltagarna (per vecka, totalt)

Finland

Vissa uppgifter i förslaget går att få fram för Finlands del, andra blir svårare, men enkäten får anpassas efter finska förhållanden

Island

Samma som för Finland. Vissa uppgifter är lätta att få fram, andra mycket svårare.

Norge

- För Norges del är vissa uppgifter inte så intressanta. Uppgifterna finns redan. T.ex. placeras enligt föreskrifterna alla lågutbildade på Spår 1, men det är viktigt att då få veta om några byter spår och går vidare.
- Viktigt att samformulera oss. I Norge är det möjligt att kombinera nybörjarspråksundervisning och samtidigt gå på grundskolan och läsa ämnesundervisning. Går deltagarna då på spår 1 eller går de då på andra spår också?
- Hur går det för deltagarna? Vart tar de vägen? Ut i arbetslivet? Arbetsmarknadsåtgärder? Praktik? Andra spår?
- Vilka behov av kompetensutveckling finns? Skolledare är en viktig grupp när det gäller kompetens och kompetensutveckling.
- Vilka utvecklingsprojekt pågår i verksamheten?
- Samhällskunskap – i Norge ingår 50 timmar på ett språk som man förstår. Deltagarna samlas ibland efter språk, oavsett utbildningsbakgrund, och ibland samlar man deltagarna utifrån spår. Alltså: Efter vilken princip organiseras samhällsutbildningen? Vilket innehåll finns i samhällsorienteringen? Hur fungerar studie och yrkesvägledning?

Sverige

- Erbjudna kurstimmar och faktisk närvaro. Alltså hur många timmar går en individ i realiteten?
- Förhållandet lärarledda lektioner – eget arbete?
- Deltagarnas ursprung. Intressant att se i ett regionalt perspektiv. Många från samma område i en region kan ge samordningsvinster.
- Tillgång till modersmålsresurs. Sker alfabetisering på modersmål alltså inte bara tolkning. Finns det personer som ger någon form av stöd på modersmålet
- Hur finansierar deltagarna sina studier? Vilka villkor finns? Vilka villkor finns för att få studera, vem får studera vem inte? När får man bidrag när inte?
- Behörigheten, utbildningen hos lärarna, finns något skrivet om vilken behörighet alfabetiseringslärare bör ha i varje land?

Punkter från uppföljande diskussion

- Det är viktigt att definiera studerandegruppen?
- Det är viktigt att definiera mottagarna av enkäten. Bör vara ansvarig för respektive utbildningsanordnare (lokalt).
- Ska utskick gå till samtliga anordnare i respektive land?
- Tidpunkt för utskicket av enkäten är viktig.

- Befintlig statistik och nationella och lokala styrdokument skall finnas med i en sammanställning.
- Det är viktigt att avgöra vilka frågor som ska vara jämförbara. Kanske måste en del frågor ställas på olika sätt.

ETABLERING AV ETT ETT NORDISKT ALFARÅD.

Sammanfattande synpunkter

Ingrid Skeppstedt och Qarin Franker

Det sista passet ägnades åt att diskutera behovet av ett nordiskt nätverk om alfabetisering, vilka arbetsformer och vilken organisation ett sådant nätverk i så fall skulle ha. Utgångspunkt för diskussionerna var ett i förväg utsänt utkast till en verksamhetsbeskrivning (se bilaga 3). Diskussionerna skedde i landsvisa tvärgrupper baserade på vilken typ av organisation och position deltagarna representerade.

Sammanfattning av gruppernas diskussioner

Allmänt:

Det finns behov av ett nordiskt nätverk för alfabetiseringsfrågor med övergripande syfte och målsättning att utveckla, analysera och förbättra utbildningssituationen och därmed utbildningsresultaten för analfabeter och lågutbildade. Frågor om alfabetisering måste finnas i en kontext och inte behandlas som något fristående. Det är viktigt att genom information och kunskaper påverka politiker och beslutsfattare.

Exempel på områden för samarbete och erfarenhetsutbyte:

- fortbildnings- och lärarutbildningsfrågor.
- policyfrågor.
- forskning inom området, gemensamma forskningsprojekt.
- framgångsfaktorer inom utbildningsområdet - förutsättningar och hinder.
- utveckla arbetsformer och arbetssätt.
- erfarenhetsutbyte och projektverksamhet när det gäller t.ex. modersmålsbaserad undervisning.

Förutsättningar för att kunna etablera ett fungerande nätverk/Alfaråd är en strukturerad och fokuserad beskrivning av funktion, målsättning och sammansättning och hur det ska fungera institutionellt:

- nätverk contra Alfaråd, definiering och syfte
- innehåll och arbetsformer.
- fokuserade arbetsområden.
- en ledning/styrelse för verksamheten med ansvar för inriktning och fördelning av uppdrag.
- stöd och mandat i vissa frågor hos myndigheter och ministerier.
- kännedom om befintliga nordiska nätverk. (t.ex. integrationsmyndigheterna har ett nätverk där har tyngdpunkten ligger på statistik).
- en koordinator för verksamheten (ev. en från varje land) d.v.s. en resursperson, som ansvarar för samordning och kontinuitet, samlar och förmedlar information t.ex. via en webbsida (t.ex. NVL:s hemsida), förbereder nätverksträffar, möten etc.

Ekonomi:

Det behövs ekonomiska resurser (t.ex. för koordination, informationsinsamling, bearbetning, dokumentering och rapportering spridning). Här bör respektive lands ansvariga myndighet/departement kunna stödja t.ex. ett sekretariat med koordinatorsfunktion.

Beslut

En ny träff äger rum om ett år (september 2007).

En person från varje land åtog sig att vara koordinator:

Lilly Christensen, Danmark

Kai Koivimäki, Finland

Gudmundsson Kristmundsson, Island

Vibeche Holte, Norge

Qarin Franker, Sverige

NC, genom Ingrid Skeppstedt, åtog sig att vara huvudkoordinator och att hålla i kontakten med NVL. NVL/NMR är beredda att under en utvecklingsperiod gå in och stötta och samfinansiera när det gäller resor och möten.

Inför nästa träff skall koordinatorena ta fram förslag på en organisationsstruktur, långsiktiga och kortsiktiga mål, ett budgetförslag och en plan för kommande års verksamhet.

Ansvariga för KAN-projektet ombads att på nästa möte redogöra för resultaten från den nordiska kartläggningen.

Aina Bigestans

Ingrid Skeppstedt

Qarin Franker

BILAGOR

Bilaga 1

30. august 2006

Grønland

I har bedt mig om at komme med en orientering om, hvordan sproget har det i Grønland. Nedenstående udredning er meget løs, men jeg håber, at den kan give et lille indblik i, hvordan situationen er i Grønland lige nu.

For et par måneder siden fik jeg oplyst, at der var omkring 26.000 i Grønland, som ikke har en uddannelse, og som ikke har et arbejde. I dag – nogle måneder senere får jeg oplyst, at der er omkring 17.000, som er uden arbejde og uden uddannelse. Dette antal er måske mere realistisk.

Der er ikke nogle valide statistikker på, hvor mange, som er uden arbejde, og som ikke har en uddannelse, men 17.000 ud af et indbyggertal på 55.000, hvoraf de omkring 10.000 er danskere, er vel også for mange.

Det er desværre nødvendigt fortsat at tilkalde arbejdskraft fra Danmark, fordi Grønland mangler kvalificeret arbejdskraft til at løfte den store opgave at opkvalificere og uddanne de mange ledige. Ligesom der heller ikke er nok kvalificerede til at tage del i andre fagområder i Grønland.

Som jeg ser Grønland, har de store sproglige problemer, hvilket skal ses i lyset af, at man ikke har accepteret, at det er nødvendigt at lære dansk, for at få en uddannelse. Grundlaget for et grønlandsksproget uddannelsessystem ikke er muligt med 55.000 indbyggere. Der er heller ikke grundlag for at udvikle og oversætte undervisningsmateriale til alle fag på grønlandsk.

Det vil tage meget meget lang tid før Grønland kan rekruttere nok kvalificerede undervisere fra seminariet i Grønland til folkeskolerne. Det gør det først og fremmest, fordi lærerseminariet i Grønland optager studerende med alt for dårlige forudsætninger, og på den måde sænkes niveauet i læreruddannelsen. Grønland er derfor nødt til at tilkalde lærere fra Danmark.

Der er tre almene gymnasier, som svarer til højere forberedelseseksamen i Danmark, et handelsgymnasium og et teknisk gymnasium i Grønland, ligesom der er et universitet og lærerseminarium. Gennemgående er niveauet på gymnasierne og på læreruddannelserne også

lavere i Grønland end i Danmark, på trods af, at uddannelserne skulle være på samme niveau, men det kan ikke lade sig gøre, fordi elevernes forudsætninger er for dårlige, når de forlader folkeskolen.

Hvis vi ser på eksamensresultaterne i grønlandsk, kan en del af de elever, som har forladt folkeskolen godt være funktionelle analfabeter. En del har svært ved at indholdslæse og har svært ved at formulere sig skriftligt.

I mit daglige arbejde møder jeg grønlændere, som skal lære dansk, hvilket er et stort problem, fordi deres grundlæggende forudsætninger fra folkeskolen i modersmålet er for ringe til at få meget ud af et to-ugers kursus på et sprogcenter. Modersmålsundervisningen, grønlandsk er for ringe i Grønland, ligesom dansk har trange kår, idet mange af underviserne i folkeskolen ikke har forudsætningerne til at undervise i dansk. Måske er underviseren en husmor, som er i Grønland sammen med sin mand eller det er en, som har gymnastik eller geografi som liniefag eller en htx-elev, som ikke har bestået sin htx-eksamen, som underviser i dansk. Det må man jo sige ikke er det bedste grundlag for undervisning i fremmedsprog.

I Grønland søger man at forbedre folkeskolen. Primo 2000 var Den gode Skole en realitet, hvilket betyder, at fremmesprogene dansk og engelsk styrkes, men endnu kan vi ikke resultater af Den gode skole, som skulle sikre, at de unge forlader folkeskolen, så deres grundlæggende færdigheder er på et niveau, som kan sætte dem i stand til at gå i gang med en ungdomsuddannelse, men sådan er det ikke – i hvert fald ikke endnu

I afsnittet om folkeskolens eksamenskrav fremgår det, at eleven til den mundtlige prøve skal gøre rede for en problemstilling i en tekst, hvor der lægges vægt på, at hun kan fortolke, vurdere teksten og reflektere ud fra sin forståelse af teksten.

Mine erfaringer fra teknisk gymnasium er, at nogle elever ikke lever op til disse krav, fordi de har problemer med at forstå, hvad der står i teksten. Mine seneste erfaringer fra et seminarium er, at der kun er meget få ud af en klasse på 19, som kan indholdslæse og som kan skrive en rapport, som lever op til de krav studieordningen kræver.

Eksamenskaraktererne i både mundtlig og skriftlig dansk og grønlandsk fra folkeskolen kan angive tendenser til, at jeg har ret i, at der er nogle funktionelle analfabeter i Grønland, om der er analfabeter i Grønland har jeg ikke dokumentation for.

For at få en idé om, om mine antagelser er rigtige, har jeg testet tre htx-klasse med Elisabeth Arnbaks og Carsten Elbros *Læsetekster for voksne*¹. Disse tekster har været grundlaget for en stor undersøgelse om unge og voksnes funktionelle læsefærdigheder i Danmark².

Undersøgelsen om unge og voksnes funktionelle læsefærdigheder har vist, at der er stor spredning inden for de undersøgte grupper, og at nogle elever er funktionelle analfabeter.

Læsetesten i htx-klasserne bekræfter min formodning om, at en del elever har forståelsesproblemer, men hvad er det så for specifikke problemer elever med funktionelle læsefærdigheder har? De har bl.a. vanskeligheder med at besvare spørgsmål fra en tekst, som ikke benytter tekstens ordlyd fx ”*Hvad koster en billet for en bil med to personer*”³. I den tekst, som eleven skal finde svaret på spørgsmålet, står der fx ikke *bil*, men *personmotorkøretøj*.

En del elever har også vanskeligheder med at uddrage følgeslutninger, når eleven skal finde svaret på spørgsmålet forskellige steder i en tekst eller læse to forskellige steder i en køreplan. fx ”Hvad koster en billet til færgen for én voksen med cykel?”. Her varierer besvarelsene meget. Det samme gør sig gældende i forbindelse med at uddrage følgeslutninger fx i forbindelse med at give tekster korrekte eller passende overskrifter fx i forbindelse med fortællende tekster, hvor et indlæg i avisen fx fortæller om, at Serumintitutet ved en fejltagelse har hældt sprit i kloakken. Eleverne har fire forskellige overskrifter at vælge imellem: 1. Rotter går under jorden, 2. Rotter spules ud, 3. Brandvæsenet hælder spritten ud og 4. Rotter bliver fulde i kloakken. Mange af eleverne har valgt overskriften *Rotter bliver fulde i kloakken*, som også ifølge oplægget passer bedst, men de er også elever, som foreslår *Brandvæsenet spuler spritten ud* og *Rotter går under jorden*, som er en mere kreativ overskrift set i forhold til oplægget, fordi eleverne her fejltolker teksten.

Læsetesten i htx-klasserne viser, at nogle elever i klassen kan få problemer med at klare kravene til htx-uddannelsen, fordi de har problemer med inferentiel forståelse: At kunne drage følgeslutninger på baggrund af en tekst fx i forbindelse med analyse og fortolkning af litterære tekster.

Det betyder for undervisningsplanlægningen, at det er nødvendigt at sætte lige så meget fokus på læsestrategier som skrivestrategier.

© Eleverne har forståelsesproblemer

¹ Jeg har med tilladelse fra Elisabeth Arnbak fået lov til at bruge læsetesten i mit speciale.

² Læsning, læsekurser og uddannelse, Elisabeth Arnbak og Carsten Elbro, Center for Læseforskning Københavns Universitet, 1999.

³ Læsetekster for voksne

- © Eleverne vanskeligheder med at besvare spørgsmål fra en tekst, som ikke benytter tekstens ordlyd
- © Eleverne har svært ved at abstrahere og klassificere ordklasser
- © Eleverne har svært ved at drage følgeslutninger (finde svar på spørgsmål, hvor svaret findes flere steder i teksten)
- © Eksamensopgaverne modul-1 og modul-2 viser, at nogle elever i klassen kan få problemer med at klare kravene til læsefærdigheder i forbindelse med en uddannelse, fordi de har problemer med inferentiell forståelse: At kunne drage følgeslutninger på baggrund af en tekst fx i forbindelse med analyse og fortolkning af artikler fra avisen og litterære tekster.
- © Det betyder for undervisningsplanlægningen, at det er nødvendigt at sætte lige så meget fokus på læsestrategier som skrivestrategier og at undervisningen i Grønland ikke kan tage udgangspunkt i de læseplaner og tidsforbrug, som i Danmark.

Alt i alt har sproget det dårligt i Grønland. Om der er deciderede analfabeter i Grønland har jeg ikke belæg for at sige, men der er mange, som har svært ved at skrive og at læse. Det er især folk fra bygderne, men der er, som det ses i ovenstående også mange, som har problemer med at indholdslæse.

Om to uger skal jeg i gang med en kursusrække for undervisere i erhvervsskolerne. Kursusrækken sætter fokus på sprog, modersmålet og dansk. Det er et forsøg på at sætte fokus på, hvor væsentligt der er, at alle fag er sprogfag, og at alle undervisere er sproglærere.

Det er, hvad jeg kan fortælle om læse- og skrivefærdigheder i Grønland lige nu.

Inge Lise Christiansen

Kartläggning av Alfabetisering i Norden (KAN).

En nordisk kartläggning av utbildningssituationen för studerande som inte har något av de nordiska språken som sitt modersmål och som dessutom är helt utan eller har mycket kort formell skolutbildning.

Syftet med projektet är att genom aktivt nätverksarbete skapa en gemensam grund för utveckling av utbildningsvillkoren för vuxna som inte har något av de nordiska språken som sitt modersmål och som dessutom är helt utan eller har mycket kort formell skolutbildning. Första steget, som vi nu söker medel för, består av en gemensam nordisk kartläggning av lågutbildades utbildningsvillkor. I varje nordiskt land ska ansvarig organisation/partner ta fram befintligt statistiskt underlag för denna målgrupp. Därefter arbetar parterna fram en gemensam men nationellt anpassad enkät med frågor till alla lokala utbildningsanordnare. Med kunskap om likheter och skillnader i våra fem nordiska länder kan vi sedan gemensamt diskutera och föreslå lämpliga förbättringar, utvecklingsområden och initiera gemensamma nordiska utvecklingsprojekt inom området.

Alfarådet - ett nordiskt nätverk för frågor inom alfabetiseringsområdet

Ett utkast till verksamhetsbeskrivning

Alla de nordiska länderna har under lång tid öppnat för arbetskraftsinvandring och även blivit fristad för många flyktingar. Bland dessa migranter finns många som är helt utan eller har en mycket kort formell skolutbildning. I Sverige har drygt 20 % av de som deltar i utbildningen svenska för invandrare (sfi) högst 6 års skolbakgrund. Majoriteten av dessa är föräldrar och många också arbetstagare, men vi vet att de bl.a. på grund av sina bristande läs- och skrivkunskaper och alltför korta allmänna skolutbildning har blivit eller riskerar att bli arbetslösa och också marginaliserade i samhället med sociala och ekonomiska problem som följd. Det finns ett behov av att kartlägga och analysera denna grupps utbildningsvillkor. En sådan kartläggning och analys skulle vara värdefull och kunna utgöra underlag för förändringar, förbättringar och förnyelse av utbildningsutbudet för denna grupp vuxna.

Alfarådet är tänkt som ett nätverk bestående av representanter för olika nordiska nationella och lokala organ som i sina uppdrag har ansvar för utveckling av utbildning för vuxna utan eller med mycket kort formell skolutbildning och som inte har de nordiska språken som modersmål. Inom detta nätverk bör finnas representanter för departement/ministerier/myndigheter, utbildnings- och forskningsansvariga institutioner, nationella resurscentrum och undervisningsorganisationer.

Det yttersta syftet är att förbättra möjligheterna för denna målgrupp att aktivt delta i samhällslivet och i de demokratiska processerna.

Alfarådets funktion är att:

- vara en expertgrupp för Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas respektive utbildningsmyndigheter kring frågor som rör utbildning för vuxna som saknar eller har en mycket kort formell utbildning.
- vara ett organ för nordiskt erfarenhetsutbyte mellan nordiska nationella resurscentra och forskningsinstitutioner som i sina uppdrag har utbildning för vuxna som saknar eller har mycket kort tidigare formell skolutbildning som ett fokuserat intresseområde.
- initiera och stödja samarbete i form av olika utvecklingsprojekt mellan nordiska länder som t.ex. kan gälla aktiva insatser för att kartlägga utbildningsbehov och befintlig utbildningsverksamhet, utveckla och uppmärksamma framgångsrika utbildningsinsatser för vuxna som saknar eller har en mycket kort formell skolutbildning.
- sprida information kring hur ett effektivt och fruktbart lärande kan möjliggöras för vuxna som saknar eller har mycket kort tidigare formell skolutbildning.